

EESTI MAAÜLIKOOL
Majandus- ja sotsiaalinstituut

Annika Kartsepp

**CLLD PÕHIMÕTETE RAKENDAMISE VÕIMALUSED
LEADER JÕGEVAMAA KOOSTÖÖKOJAS**

OPPORTUNITIES FOR IMPLEMENTING THE CLLD'S
PRINCIPLES IN THE LEADER JÕGEVAMAA
KOOSTÖÖKODA

Bakalaureusetöö
Maamajandusliku ettevõtluse ja finantsjuhtimise õppekava

Juhendaja: lektor Maret Prits, MSc

Tartu 2018

Eesti Maaülikool		Bakalaureusetöö lühikokkuvõte	
Kreutzwaldi 1, Tartu 51014			
Autor: Annika Kartsepp		Õppekava: Maamajanduslik ettevõtlus ja finantsjuhtimine	
Pealkiri: CLLD põhimõtete rakendamise võimalused LEADER Jõgevamaa Koostöökojas			
Lehekülgi: 41	Jooniseid: 2	Tabeleid: 1	Lisasid: 1
<p>Osakond / Õppetool: Majandus- ja sotsiaalinstituut</p> <p>ETIS-e teadusvaldkond ja CERC S-i kood: S195 Arengualane koostöö</p> <p>Juhendaja(d): Maret Prits</p> <p>Kaitsmiskoht ja -aasta: Tartu 2018</p>			
<p>Maapiirkondades leiab mitmeid erinevaid probleeme. Olgu nendeks siis vananev elanikkond või halvad tingimused aktiivseks tegutsemiseks. Selleks, et maaelu atraktiivsemaks muuta, on loodud LEADER programm, mille eesmärk on maapiirkondade arengu tagamine läbi kohaliku koostöö.</p> <p>Bakalaureusetöö eesmärgiks oli LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia ja CLLD erinevuste ja sarnasuste väljaselgitamine. Töö koostamiseks teostas autor dokumendivaatluse ja intervjuueeris viit LEADER Jõgevamaa Koostöökojaga seotud inimest. Intervjuude kvalitatiivse sisuanalüüsi ja dokumendivaatluse käigus selgus, et erinevused LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia ja CLLD vahel on territoriaalses lähenemises ja rahastuses. Sarnasteks tunnusteks peeti mõlema strateegia laia kasutusala ja põhimõtet toetada maaelu arengut. Lisaks uuris autor ka eeldatavaid positiivseid muutusi ning rakendamisvõimalusi LEADER Jõgevamaa Koostöökoja piirkonnas ja arengustrateegias. Enamus vastajatest arvas, et positiivseks muutuseks oleks linnade liitmine uue arengustrateegia tegevuspiirkonda. Ühe CLLD põhimõtete kasutamise võimalusena nähti teemapõhist rakendamist.</p>			

Töö põhjal võib järeldada, et LEADER Jõgevamaa Koostöökoda peaks tegema koostööd omavalitsustega ning aitama edendada ka kolmanda sektori omavahelist koostööd. See tagaks tugevamad ja aktiivsemad kogukonnad ning nende teenused.

Märksõnad: kogukond, maaelu, areng, piirkond

Estonian University of Life Sciences Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Abstract of Bachelor's Thesis	
Author: Annika Kartsepp		Curriculum: Rural Entrepreneurship and Finacial Management	
Title: Opportunities for implementing the CLLD's principles in the LEADER Jõgevamaa Koostöökoda			
Pages: 41	Figures: 2	Tables: 1	Appendixes: 1
Department / Chair: Institute of Economics and Social Sciences Field of research and (CERC S) code: S195 Development cooperation Supervisors: Maret Prits Place and date: Tartu 2018			
<p>There are various problems in rural areas. Such as aging population or poor conditions for an active lifestyle. In order to make rural life more attractive, a LEADER support program has been set up, aimed at ensuring the development of rural areas through local cooperation.</p> <p>The aim of the bachelor thesis was to find out the differences and similarities between the LEADER Jõgevamaa Koostöökoja development strategy and CLLD. To carry out the work, the author conducted a document comparison and drew up a interview questionnaire which she then used to question five different people assosiated with LEADER Jõgevamaa Koostöökoda.</p> <p>As the result of the current study or resourch the interviews and the document comparison, the differences between the LEADER Jõgevamaa Koostöökoja development strategy and the CLLD are territorial approach and funding. The broad use of both strategies and the principle of supporting rural development were similar features. In addition to similarities and differences, the author also examined the expected positive changes and implementation options in the LEADER Jõgevamaa Koostöökoja development strategy</p>			

and area. Most respondents thought that merging cities into the area of activity of the new development strategy would be a positive change. A thematic implementation was seen as an opportunity for one implementation.

As a conclusion, the author suggested that LEADER Jõgevamaa Koostöökoda should work with municipalities and also help promote co-operation between the third sector. This would ensure stronger and more active communities and their services.

Keywords: community, bucolicism, development, region

SISUKORD

SISSEJUHATUS	7
1. LEADERI JA CLLD OLEMUS	9
1.1. Strateegia olemus	9
1.2. LEADER programmi olemus ja rakendamine Eestis	11
1.3. CLLD olemus	15
2. CLLD RAKENDAMISE VÕIMALUSED LEADER JÕGEVAMAA KOOSTÖÖKOJAS.....	20
2.1. Metoodika	20
2.2. LEADER Jõgevamaa Koostöökoja olemus ja CLLD rakendamise võimalused arengustrateegia sees ning kõrval	22
2.3. Intervjuude analüüsi tulemuste esitamine	26
2.4. Järeldused ja ettepanekud	30
KOKKUVÕTE	35
KASUTATUD KIRJANDUS	37
LISAD	39
Lisa 1. Intervjuu küsimused	40

SISSEJUHATUS

Tänases maailmas, kus võimutseb suur linnastumine, on väga oluline pöörata tähelepanu maapiirkondadele. Maaelu arendamine ja atraktiivsemaks muutmine saavad aidata kaasa maal valitsevate probleemide vähendamisele, mis valitsevad maal. Suurimad neist on vananev elanikkond, mille on põhjustanud noorte lahkumine maapiirkondadest. Noored kolivad linnadesse, sest soovivad leida tööd ja paremaid elamistingimusi. Selleks, et aidata kaasa maaelu arengule ja elukeskkonna jätkusuutlikkusele, on Euroopas loodud LEADER programm, mille peamine eesmärk seisneb maapiirkondade arengu toetamisel.

Käesolev bakalaureusetöö käsitleb LEADER programmi tegevust ja sellele loodud uuendust CLLD ehk kogukonna juhitud kohaliku arengu põhimõtteid, mis toetavad maapiirkonna edendamist läbi kohaliku tasandi. Töö fookuseerub LEADER tegevusgrupi tegevusele Jõgevamaal, mis kannab nime Jõgevamaa Koostöökoda. Jõgevamaa Koostöökoda hõlmab kolme piirkonda: Põltsamaa, Vooremaa ja Peipsi piirkond. Bakalaureusetöö keskendub LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia aastateks 2015-2020 ja CLLD võrdlemisele. Lisaks uuritakse CLLD rakendamise võimalusi ning sellega seotud eeldatavaid positiivseid muutusi Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegias ja tegevuspiirkonnas.

Bakalaureusetöö on aktuaalne, kuna LEADER Jõgevamaa Koostöökoda soovib uuel perioodil ehk alates aastast 2020 rakendada CLLD põhimõtteid, mille eesmärgiks on suurendada kogukondade initsiatiivi ja rolli maaelus. Töö eesmärgiks on LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia 2015-2020 ja CLLD erinevuste ning sarnasuste väljaselgitamine. Eesmärgini aitavad jõuda järgmised uurimisküsimused:

1. Mis on LEADER ja CLLD olemus?
2. Millised on LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia ja CLLD erinevused?
3. Millised on LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia ja CLLD sarnasused?

4. Millised on CLLD rakendamise võimalused LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia kõrval ja sees?
5. Milliseid võimalikke positiivseid muutusi toob kaasa CLLD rakendamine LEADER Jõgevamaa Koostöökoja piirkonnas?

Uurimisküsimustele vastuste saamiseks kasutas autor erinevaid LEADER ja CLLD teoreetilisi alusmaterjale, Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegiat 2015-2020 ja Jõgevamaa Koostöökoja rahastatud kogukondade ühisprojekte. Lisaks viidi läbi viis intervjuud inimestega, kellel on kõigil seos LEADER Jõgevamaa Koostöökoja tegevusega.

Bakalaureusetöö koosneb kahest peatükist. Töö esimene osa keskendub LEADERi ja CLLD teoreetilistele seisukohtadele, kus tugimaterjalina kasutati erinevaid allikaid, sealhulgas raamatuid, artikleid, veebilehekülgi ja arengukavasid. Teises osas teostab autor empiirilise analüüsi, võttes aluseks esmaste allikatena autori poolt läbiviidud intervjuud ja teiseste allikatena LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia 2015-2020, LEADER Jõgevamaa Koostöökoja piirkonnas rahastatud kogukondade ühisprojektid ja CLLD teoreetilised seisukohad. Järelduste tegemiseks võrdleb autor intervjuude tulemusi teoreetiliste seisukohtadega. Intervjuud salvestati helikandjale ja transkribeeriti kasutades Microsoft Word programmi. Autor analüüsis neid kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodiga.

Käesoleva bakalaureusetöö Autor soovib tänu avaldada intervjuudes osalenud LEADER Jõgevamaa Koostöökoja tegevusega seotud isikutele. Eriline tänu kuulub bakalaureusetöö juhendajale Maret Pritsile.

1. LEADERI JA CLLD OLEMUS

1.1. Strateegia olemus

Sõna „*stratego*“ tuleneb kreeka keelest, kus on selle tähenduseks sõjaväe juht. Ajalooliselt on mõiste strateegiline juhtimine seotud just sõjandusega, sest strateegiat oli tarvis taktikaliste otsuste tegemiseks. Laiemal määral on antud mõisted hakatud kasutama pärast II maailmasõda, kui ettevõtetel tuli hakata arvestama muutuva konkurentsiga (Bracker 1980: 219).

Strateegiat võime pidada ideede, printsiipide ning sammude läbimõeldud süsteemiks, mille peamine eesmärk on anda vastus küsimusele, kuidas olla edukas muutuv keskkonnas (Petti 2003). Strateegia hõlmab kõiki olulisi funktsioone ja allüksusi, selle kavandamine ja elluviimine on juhtimise olulised funktsioonid. Läbimõeldud strateegiline planeerimine ja juhtimine annavad järgmised eelised:

- on olemas selged eesmärgid, teatakse, mida tahetakse teha ja saavutada;
- strateegilise planeerimise käigus selguvad tegevusharu ja laiema tegevuskeskkonna arengutendentsid, saadakse teadlikuks ähvardavatest ohtudest ja leitaks uusi võimalusi;
- kujunevad eeldused ressursside kontsentreerimiseks kõige tähtsamatesse valdkondadesse;
- lihtsam on tagada tegevuse järjepidevust.

(Leimann jt 2003: 12-13)

Strateegiline juhtimine seisneb strateegia väljatöötamises, elluviimises, kontrollimises ja hindamises (Sealsamas: 12). Strateegilise juhtimise defineerimiseks kasutatakse seitset põhielementi:

- 1) strateegiline initsiatiiv;

- 2) tulemuslikkus;
- 3) sisemine töökorraldus
- 4) juhid ja omanikud;
- 5) ressursid;
- 6) ettevõtted;
- 7) keskkond.

(Nag jt 2006: 24)

Strateegilise juhtimise protsess sisaldab viit omavahel seotud osa:

1. Strateegilise visiooni ja missiooni väljatöötamine – oluline on teada, kuhu tahetakse organisatsiooniga välja jõuda. Visioon annab üldise arengusuuna ja aitab luua tugevat identiteeditunnet. Missiooni sõnastus määratleb aga organisatsiooni tegevuse olemuse. Visiooni ja missiooni välja töötamine annab selge sihi ning tulevikusuuna.
2. Eesmärkide seadmine - eesmärgid võimaldavad hinnata arengut ning muudavad tegevuse fokuseeritumaks. Ideaalis püstitatakse lühi-, keskmise pikkusega ja pikaajalised eesmärgid. Lühiajalised eesmärgid suunitlevad saavutama kiireid tulemusi. Pikaajalised eesmärgid aitavad mõista, mida tuleks teha praegu, et olla edukas tulevikus.
3. Strateegia kavandamine – strateegia on üldine tegevuskava eesmärkide saavutamiseks, mille kavandamine algab välise ja sisemise keskkonna analüüsist. See kirjeldab, milliste sammude ja tegevuste läbi on võimalik jõuda soovitud tulemusteni. Strateegia kavandamisel sünnib strateegiline plaan, kus on kirjas kõik ettevõtte eesmärgid.
4. Strateegia elluviimine – strateegia elluviimine on strateegilise juhtimise aeganõudvaim ja keerukaim osa. Et tegevust hõlbustada, on otstarbekas koostada kindel tegevuskava, mis näitab, kes, millal ja mida peab tegema.
5. Tulemuste hindamine, uute arengusuundade arvessevõtmine ja korrektiivide tegemine – tegevuse hindamine ja vajalike korrektiivide tegemine on strateegilise juhtimise alguseks kui ka lõpuks.

(Leimann jt 2003: 18-23)

Strateegia ja strateegiline juhtimine on ka väga olulisel kohal LEADER programmis. LEADER on laiema strateegia dokumendi MAK (Maaelu arengukava) üks meede, millel on

ühised eesmärgid ja sihid, kuid mis on piirkonniti erinevad, võttes arvesse kohalikke ressursse ja initsiatiive. Igal LEADER tegevusgrupil on ettenähtud koostada oma piirkonna vajadusi arvestav arengustrateegia.

1.2. LEADER programmi olemus ja rakendamine Eestis

LEADER on Euroopa Liidu ühenduse algatusprogramm, mille peamine eesmärk on edendada kohalikku elu maapiirkonnas, aidates sealjuures luua kohalikel partnerlustel põhinevaid maaelu arengustrateegiaid (LEADER 2018). Sõna LEADER tuleneb prantsusekeelsest lausest „*Liaison Entre Action de Developpement de l'Economie Rurale*“, mis tähendab tõlkes: „Seosed erinevate maamajanduse arengu tegevuste vahel“. LEADER-lähenemise kasutamine maapiirkondade toetamisel on üks edukamaid Euroopa Komisjoni algatusi aastast 1991. Praeguseks hetkeks on LEADER programm Euroopa Liidus läbinud juba kolm perioodi: LEADER I, LEADER II ja LEADER+. Hetkel on käimas neljas periood - LEADER meetme rakendamine Maaelu arengukavade raames. LEADER programm on edukas tänu sellele, et maapiirkondadele antakse otsustada toetuste jaotamine kohapeal, vastavalt alt-üles põhimõttele. Iga piirkonna inimesed koostavad ise arengustrateegia ning asuvad seda ellu viima, kuulutades välja projektikonkursid. Projektide toetamine põhineb vastava piirkonna arengustrateegial ning on oluline, et need toetaks piirkonna traditsioone, kasutaksid kohalikke ressursse ja oleksid seejuures jätkusuutlikud. Toetuste jaotamine peab toimuma erinevate sektorite osalusel ehk partnerluse printsiibil, selliseid partnerlusi nimetatakse kohalikeks tegevusgruppideks, mis on vormilt mittetulundusühingud. Otsuseid tegevate organite hulka peavad kuuluma lisaks omavalitsuse esindajatele ka ettevõtjad ja kohalike ühenduste esindajad (LEADERi edu... 2010: 6).

LEADER programmi rahastus tuleb Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (LEADER-euroraha... 2013). LEADER programmide eelarvet kirjeldab tabel 1. Eelarve tabelis ei ole toodud perioodi 2014-2020, kuna algne tabel on koostatud aastal 2014 ning siis hakati esmakordselt rakendama CLLD põhimõtteid Euroopa Liidu liikmesriikides. Tänu sellele ei olnud täpselt teada, kui suureks kujuneb perioodi eelarve. Võrdluseks võib tuua Eesti eelarve, mis on perioodil 2014-2020 90 miljonit eurot (LEADER 2015).

Tabel 1. LEADER programmide eelarve aastast 1991-2013 (Miller 2014: 304)

	Aasta	Eelarve
LEADER 1	1991 – 1994	450 miljonit eurot
LEADER 2	1994 – 1999	1,7 biljonit eurot
LEADER +	2000 – 2006	2,1 biljonit eurot
LEADER - meede	2007 – 2013	5,5 biljonit eurot

LEADER programmi aluseks on kohalik lähenemine, mis aitab paremini ära kasutada maapiirkonna sisemisi arenguvõimalusi, Eestis määratletakse maapiirkonnaks LEADERi mõistes valdade ja kuni 4000 inimesega väikelinnade territooriume. See võimaldab omakorda parandada elukvaliteeti maapiirkonnas, tõsta põllumajanduse ja metsamajanduse konkurentsivõimet ning julgustada inimesi uutele ideedele, innovatsiooni ja ettevõtlikkusega (Eesti maaelu... 2017). Lisaks on välja töötatud seitse LEADER-tüüpi lähenemise printsiipi, mis aitavad muu hulgas kaitsta kohalikku loodus- ja kultuuripärandit, tõsta keskkonnateadlikkust ning investeerida ja edendada kohalikke tooteid, turismi ning taastuvaid loodusvarasid.

LEADER-tüüpi lähenemist iseloomustavad seitse printsiipi:

- 1) piirkonnapõhine lähenemine – poliitika rakendamisel võetakse aluseks kohalik tasand, mis võimaldab piirkonna potentsiaali äratundmist ja peamiste kitsaskohtade kindlakstegemist;
- 2) altpoolt tulev algatus – kohalikud osalejad otsustavad strateegia väljatöötamise ja seavad kohaliku piirkonna prioriteedid;
- 3) avaliku ja erasektori partnerlus – kohalikud tegevusrühmad liidavad avaliku ja erasektori ning määratlevad ja rakendavad kohalikku arengustrateegiat;
- 4) uuenduslikkuse soosimine – kohalikke tegevusgruppe julgustatakse toetama tegevusi, mis otsiksid uuenduslikke lähenemisi maapiirkondade arendamisel ja probleemide lahendamisel;
- 5) integreeritud ja mitut valdkonda hõlmav lähenemine – soositakse strateegiaid, mis toetavad kohalikku arengut terviklikult ning seovad erinevad sektorid omavahel;

- 6) võrgustikutöö edendamine – eesmärk on vahetada saavutusi, kogemusi ja oskusteavet probleemide lahendamisel nii kohalike tegevusgruppide vahel, riigi sees, riikide vahel kui ka üleeuroopalisel tasandil;
- 7) koostöö edendamine – ühisprojektide korraldamine koos teises piirkonnas, liikmesriigis või isegi kolmandas riigis asuva LEADER-rühmaga või sarnast lähenemist rakendava rühmaga.

(LEADER 2018)

LEADER on innustusvahend maapiirkondadele leidmaks uusi võimalusi, et olla konkurentsivõimelisem. LEADER-lähenemine erineb teistest traditsioonilisematest maaelu arengu poliitika meetmetest selle poolest, et näitab seda, kuidas toimida, kui seda, mida oleks vaja teha (LEADERIST...2015).

Eestis tegutseb LEADER alates 2006 aastast. Tegevusgruppide arv on 26, mis hõlmab üle 1400 liikme. Liikmes organisatsioonide jaotus protsentuaalselt on: 13% avalik sektor, 37% ettevõtjad ja 37% vabaihendused. Tegevusgruppid katavad Eesti maapiirkonnast 99,99%, mis moodustab pindalalt 42 827 km² (Eesti LEADER 2012).

Eestis hakkas LEADER tegutsema võrreldes teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega hiljem, küll aga suudeti siiski tänu teavitusalasele eeltööle ja Eesti maapiirkonnale omase tugeva kolmanda sektori abile jõuda selleni, et 99% maapiirkonna omavalitsusüksustest on liitunud tänaseks kohalikeks tegevusgruppideks. See annab neile võimaluse tuua toetusi oma tegevuspiirkonda (LEADERi edu... 2010: 6).

LEADERi tegevust Eestis toetab maaelu arengukava (MAK), mille üks meede on LEADER. Eesti maaelu arengukava 2014-2020 peamiseks eesmärgiks on toetada maaelu arengut viisil, mis täiendab muid Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika vahendeid. Lisaks sellele soovib Maaeluministerium arengukava rakendamise kaudu aidata tõsta põllumajanduse konkurentsivõimet, parandada loodusvarade jätkusuutlikku majandamist, tõhustada kliimameetmeid ning tagada maapiirkondade tasakaalustatud ja territoriaalset arengut. Maaelu arengupoliitika rakendusmehhanism perioodiks 2014-2020 näeb ette strateegilise lähenemise tõhustamist läbi Euroopa Liidu tasandi määratlevate ühiste maaelu arengu poliitika prioriteetide. Viimaseid on kokku kuus ning need on aluseks maaelu vahendite programmeerimisele.

Eesti maaelu arengukava prioriteedid:

- 1) teadmussiirde ja innovatsiooni parandamine põllumajandus- ja metsandussektoris ning maapiirkondades;
- 2) põllumajandusettevõtete elujõulisuse ja kõigi põllumajandusvormide konkurentsivõime parandamine kõigis piirkondades ning uuenduslike põllumajandustehnoloogiate ja metsade säästva majandamise edendamine;
- 3) toiduahela korraldamise, sealhulgas põllumajandustoodete töötlemise ja turustamise, loomade heaolu ja riskijuhtimise edendamine põllumajanduses;
- 4) põllumajanduse ja metsandusega seotud ökosüsteemide ennistamine, säilitamine ja parandamine;
- 5) ressursitõhususe edendamine ning vähese CO₂ heitega ja kliimamuutuste suhtes vastupidavale majandusele ülemineku toetamine põllumajanduses ning toiduainete- ja metsandussektoris;
- 6) sotsiaalse kaasamise, vaesuse vähendamise ja maapiirkondade majandusliku arengu edendamine.

(Eesti maaelu... 2017)

Eesti maaelu arengukava 2014-2020 rakendatakse läbi meetmete, mille valik põhineb arengukava koostamise käigus kindlaks tehtud vajadustel ja eesmärkidel, meetmeid on kokku 20. Arengukava 19. meetmeks on toetus LEADERi kohalikule arengule. Alates 2014. aastast on võimalik LEADER-lähenemist rakendada lisaks Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondile, kus on see liikmesriikidele kohustuslik, Euroopa Regionaalarengu Fondis, Euroopa Sotsiaalfondis ning Ühtekuuluvusfondis. Eesmärgiks on kaasata paremini kohaliku tasandi võimalusi, tugevdada ja hõlbustada kogukonna juhitud kohalikku arengut ning lihtsustada laiapõhjaliste piirkonnapõhiste kohaliku arengu strateegiate elluviimist. Euroopa Komisjon toob välja, et LEADER-lähenemist kui meetodit tuleks eelistada, kuna LEADER-lähenemine kohalikus arengus on mitmete aastate jooksul tõestanud oma kasulikkust maaelu arengu edendamisel (Eesti maaelu... 2014: 300).

Meetme üldeesmärgiks on tegevuspiirkondade tasakaalustatud arendamine läbi LEADERi põhielementide rakendamise. Spetsiifilised eesmärgid on:

- 1) ettevõtjate konkurentsivõime tõstmine, eelkõige läbi ühistel tegevustel põhinevate tegevuste rakendamise;

- 2) sotsiaalse kaasatuse edendamine luues uusi töökohti, kaasates kohaliku arengu strateegia ettevalmistamise ja elluviimise protsessi kohalikud elanikud ning parandades teenuste kättesaadavust muuhulgas läbi IT-teenuste parema kättesaadavuse;
- 3) piirkondlike eripärade parem rakendamine, sh kohaliku toidu arendamine;
- 4) uuenduslike lahenduste leidmise ja kasutuselevõtmise soodustamine sh kogukonnateenuste arendamisel ning
- 5) kohaliku tasandi valitsemise parendamine läbi erinevate osapoolte kaasamise

(Sealsamas: 301).

LEADER-meetme edu Eestis saab kirjeldada läbi ellu viidud projektide arvu. Perioodil 2009-2014 kiitis PRIA (Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet) heaks ja rahastas 5496 projekti, millest 36% läks kohaliku kultuuri edendamiseks, 19% turismile, 9% kohalike toodete heaks ja 8% turundussektori arendamiseks. Kuna LEADERi üheks eesmärgiks on koostöö edendamine, siis on ka positiivseteks näitajateks koostööprojektid. Omavalitsused tegid 12 tegevuspiirkonnas 25 koostööprojekti ning 19 tegevusgruppi viisid ellu omavahel 52 koostööprojekti. Lisaks on LEADERi üks ideedest aidata kaasa mitut sektorit hõlmavate lähenemisviiside kasutuselevõtule. Sektoritevahelisi koostööprojekte oli perioodil 627, mille eelarve ulatus 10,3 miljonini. Kõige aktiivsemalt tegid koostööd just kolmanda sektori esindajad (LEADER kohalikelt tegevusgruppidele... 2015: 11-15).

Eelneva näite põhjal võib väita, et LEADER on väga edukas lähenemis meetod. Selle tugevus on kindlasti altpoolt tulev algatus, mis tähendab, et kohalikud inimesed ise saavad aidata kaasa oma kodukoha edendamisele. Kui tänases ühiskonnas tehakse enamuse otsuseid kuulamata üldsuse arvamust, siis just LEADER programm on see, mis alustab kohalikest inimestest ning aitab arendada kogukondade tegevust.

1.3. CLLD olemus

LEADER programmi jätkusuutlikkuse tagamiseks on loodud visioon, mis näeb ette, et aastal 2027 on LEADER sõltumatu, usaldusväärne, loov, laialdaselt tuntud ja lahendustele

suunatud kogukondade igakülgsele osalemisele põhinev liikumine, mille eesmärk on luua targa ja elujõulise ning oma liikmete vajadustega arvestatavad maakogukonnad. Kohalikud tegevusgrupid, kes LEADER-meetodit kasutavad on piirkondliku arengu tugisammasteks. Arengustrateegiad põhinevad maaelanikkonna tegelikel vajadustel ning neid viivad ellu autonoomsed kohalikud tegevusgrupid (LEADERi/CLLD uuendamine... 2016).

Selleks, et LEADER programm jõuaks püstitatud eesmärgini, on loodud LEADERi kõrval uuendusprogramm CLLD. CLLD (*Community-Led Local Development*) ehk kogukonna juhitud kohalik areng on uus vahend piirkondlike sekkumiste elluviimiseks Euroopa Struktuuri- ja Investeeringufondi (ESI – *European Structural and Investment Funds*) kaudu. CLLD peamine erinevus LEADERist seisneb tugevalt integreeritud lähenemisviisis ja mitmekesisest rahastamismudelis (Miller 2014: 302). CLLD rakendamiseks on väljatöötatud ka kolm sidususelementi: sektorite ülesed kohalikud tegevusgrupid, integreeritud kohalikud arengustrateegiad ning hästi defineeritud piirkonnad (Palmisano jt 2016: 8)

CLLD ehk kogukonna juhitud kohaliku arengu eelised võrreldes LEADERiga on: 1) kohalike osalejate aktiivne kaasamine; 2) Euroopa piirkondade arenguvisionide mitmekesine käsitlemine; 3) suurem paindlikkus; 4) lai temaatiline ulatus ning 5) rahaline atraktiivsus (Miller 2014: 303).

Kogukonna juhitud kohaliku arengu põhimõtted:

- julgustada kohalikke kogukondi välja töötama integreeritud alt-üles lähenemisviise olukorras, kus on vaja reageerida territoriaalsetele ja kohalikele väljakutsetele, mis nõuavad struktuurimuutusi;
- kogukonna võimekuse loomine ja innovatsiooni stimuleerimine (k.a sotsiaalne innovatsioon), ettevõtlikkus ja muutuste suutlikkus, soodustades kogukondade ja territooriumide kasutamata potentsiaali arendamist ja avastamist;
- edendada kogukonna omandiõigust, suurendades kogukondade osalust ja kujundades kaasatuse ja omandi tunnet, mis võib suurendada Euroopa Liidu poliitika tõhusust;

- aidata kaasa mitmetasandilisele valitsemisele, luues võimalused kohalikele kogukondadele, et nad saaksid täielikult osaleda Euroopa Liidu eesmärkide elluviimisel kõikides valdkondades.

(Guidance on Community... 2014: 8)

CLLD rakendamisega on päevakorda kerkinud neli probleemi:

- 1) CLLD kasutuselevõtt;
- 2) juhtimise ja halduse lähenemisviisid;
- 3) rahaline kohustus ja
- 4) territoriaalne fookus.

Stephen Miller annab oma artiklis kõigile probleemidele ka vastused. Esiteks ei ole CLLD kasutuselevõtt kohustuslik. Seda võib teha ka riigisiselt piirkonniti, näitena Austriast, kus CLLD on rakendanud ainult üks piirkond Tirol. Teine probleem, milleks oli juhtimise ja halduse lähenemisviisid, leiab Miller lahendusena, et CLLD väljatöötamine võtab aega, kuid riigid, kes kasutavad tänaseks LEADER programmi, suudavad rakendada CLLD palju kergemini, kui need, kes seda veel ei kasuta. Kolmas probleem puudutab rahastust, kuid siinkohal on vastuseid leida keerukas, kuna raske on ennustada ette raha täpset jaotust. Neljas ja ühtlasi ka viimane probleem oli territoriaalne fookus, mis kajastab seda, et CLLD saab kasutada ka linnade ja linnalähedaste asulate toetamisel, kuid LEADER toetab tänaseni ainult maaelu arengut. Sellele probleemile vastab Miller lahendusena, et CLLD eesmärgiks on küll ühtekuuluvuse edendamine, kuid selle rakendamine sellisel viisil ei ole kohustuslik. Näiteks toob ta Kreeka ja Portugali, kus CLLD rakendatakse lisaks maapiirkondadele ka linnades ning Austria ja Sloveenia, kus CLLD leiab rakendust ainult maaelu arengus (Miller 2014: 304-305).

CLLD elluviimiseks kasutatakse n.ö „multifondid“ lähenemise põhimõtet. See tähendab, et lisaks Euroopa Põllumajandusfondile, rahastatakse seda ka Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi ja Euroopa Kalastusfondi toega. Selline multifondi kasutamine aitab luua paremat sidusust erinevate valdkondade ning maapiirkondade ja linnade vahel, samuti otsida lahendusi kitsaskohtadele kohalikes oludes (Aldorfai jt 2016: 8).

Multifondide rakendamisega kaasneb mitmeid positiivseid suundumusi. Esimeseks neist on kindlasti integreeritud kohalik areng, mis mõjutab kohalikku majandust ja töökohtade loomist väljaspool primaarsektorit. Kogukonna juhitud kohalik areng toob kõigile piirkondadele (linn, maa, rannikuala) ja kogukondadele nende väljakutsete lahendamiseks koostöö tegemise võimalused. Lisaks mõjutab integreeritud kohalik areng sotsiaalset sidusust ja kaasatust eri sidususrühmade (vanuserühmad, sood) kaasamise ja osalemise kaudu. Kogukonna juhitud kohalik arengu suurimaid eelised on kohalike osalejate koolitamine, kaasamine ja nende suutlikkuse arendamine (Sealsamas: 9).

CLLD rakendamisest saab näite tuua Kreekast, kus see on kasutusel alates aastast 2014. Kreeka peamine tegevus toetub kalastusele ja veekultuurile, mis suures osas hõlmab endas laevastikku. Eelmisel taotlusperioodil aastatel 2007-2013 oli Kreeka LEADERi põhimõtted järgmised: kalurite erainvesteeringud majandustegevuse mitmekesistamiseks väljaspool kalandussektori; mittealaliste kalurite investeeringud kalanduspiirkondade säästvaks arenguks; avaliku sektori investeeringud turismiga seotud infrastruktuuri ja teenustesse ning infrastruktuuri, mis aitab kaasa kalandusega seotud elukvaliteedile ja külade renoveerimisele. CLLD potentsiaaliks peeti toetada kalanduse ja veekultuuri nõrku külgi. Eesmärgiks seati luua tugevamad sidemed teiste sektoritega ja mitmekesistada oma tegevust. Lisaks töötati välja uued põhimõtted perioodiks 2014-2020: majandusarengu ja sotsiaalse kaasatuse edendamine; uute töökohtade loomine rannikualadele, mis sõltuvad kalandusest ja veekultuurist; meetmete mitmekesistamine kalanduses ja väljaspool seda, sealhulgas teistes mereökonomika sektorites ja sellega seotud toodete säästva arengu edendamises. Võrrelda saab ka kahe perioodi eelarvet. Aastatel 2007-2013 oli eelarveks 42 miljonit eurot, aga perioodil 2014-2020 on see üle 70 miljoni euro (The Greek CLLD... 2017).

Eestis ei ole veel tänaseks rakendatud CLLD põhimõtteid. Selle nimel tehakse eeltööd, et alates aastast 2020 võtta kasutusele LEADER/CLLD programm. Selleks, et tõhustada LEADER/CLLD „multifondid“ lähenemisel põhinevat rakendamist, tuleb täita eeltingimused:

1. Õigeaegselt välja töötada eeskirjad, suunised, hindamis- ja IT-süsteemid, mis võtavad maksimaalset arvesse Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide tingimused. See on eelduseks tasakaalustatud õiguslikule raamistikule, mis tagab LEADER-meetodi ja põhimõtete korrektse rakendamise.

2. Eeskirjad, suunised, hindamis- ja IT-süsteemid tuleb välja töötada kaasates sellesse kõik sidususrühmad, nii tagatakse kohalikele tegevusgruppidele võimalus säilitada oma kohaliku arengu strateegia eripärad.
3. Juhtimine tuleb viia ühe koordineeriva asutuse ülesandeks. See tagab mitmest fondist rahastatava CLLD tõhusa rakendamise.
4. Oluline on tugevdada ühtsustunnet kõikide protsessi kaasatud sidususrühmade, kohalike tegevusrühmade ja ametiasutuste vahel.
5. Korraldusasutused peavad aktsepteerima kohalike tegevusgruppide esindusvõrgustikke täisväärtuslike partneritena.
6. Rahvusvaheliste ja piirkondlike projektide väljavalimine ja heakskiitmine peab olema kohalike tegevusgruppide ülesanne.

(LEADERi/CLLD uuendamine... 2016)

Lisaks eelnevale tagab CLLD tõhusa rakendamise poliitiline tahe, CLLD väärtustamine ja mõistmine ning hea koostöö ministeeriumide vahel. CLLD ühendamine tänasesse LEADER programmi aitaks lisaks maaelu arengule kaasa ka linnade tugevdamisele. Hetkel ei ole LEADER programmist võimalik toetada linnades tegutsevaid ettevõtjaid või kogukonna ühendusi. Tulevikus saavad LEADERist toetust küsida ka linnas toimetavad aktiivsed inimesed. Eriti puudutab see väikelinnasid, millele täna LEADERi meetmed veel ei rakendu.

2. CLLD RAKENDAMISE VÕIMALUSED LEADER JÕGEVAMAA KOOSTÖÖKOJAS

2.1. Metoodika

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia ja CLLD erinevuste ja sarnasuste väljaselgitamine. Bakalaureusetöös kasutatakse peamise dokumendina Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegiat, mis on väljatöötatud perioodiks 2015-2020 ja kogukondlikke ühisprojekte, mis on antud perioodil Jõgevamaa Koostöökojalt saanud rahastuse.

Töö koostatakse kasutades kvalitatiivset lähenemist. Kvalitatiivse uurimisviisi erinevus kvantitatiivsest seisneb selles, et see on pehmem, paindlikum ja subjektiivsem ning järeldusi saab teha ilma statistilisi vahendeid kasutamata (Laherand 2008: 20-21). Kvalitatiivset metodoloogiat nii dokumentide kui ka intervjuude sisuanalüüsimisel ja võrdlemisel. Esmased andmed koguti töö autori poolt koostatud intervjuuga. Teisesed andmed on Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia 2015-2020 ja kogukonna ühisprojektid, mis saadi Jõgevamaa Koostöökoja koduleheküljelt ning CLLD teoreetilised seisukohad.

Intervjuu küsimused koostati Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia ja CLLD kohta. Küsimustega soovitakse välja selgitada, kuidas uuritavas LEADER tegevuspiirkonnas tegutsevad aktiivsed inimesed hindavad arengustrateegia ja CLLD erinevusi ning sarnasusi. Lisaks uuritakse CLLD rakendamise võimalusi ja sellega kaasnevaid eeldatavaid positiivseid muutusi Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegias ja tegevuspiirkonnas (Lisa 1). Intervjuu eeliseks teiste andmekogumismeetodite ees on paindlikkus, võimalus andmekogumist olukorrale ja vastajale reguleerida. Käesoleva töös kasutatud intervjuu liigiks on poolstruktureeritud intervjuu, mis on kvalitatiivsetes uuringutes levinud andmekogumisviis (Laherand 2008: 177-181). Intervjuud salvestati helikandjale ning hiljem transkribeeriti need Microsoft Office 2016 programmi Word abil. Transkribeeritud teksti analüüsiti kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodiga.

Intervjueeriti kokku viit inimest. Valimi moodustamisel oli siduvaks elemendiks intervjueeritavatel seotus LEADER Jõgevamaa Koostöökoja tegevusega. Intervjueeritavatele on tagatud anonüümsus, mistõttu on intervjueeritavad kodeeritud. Kood koosneb tähest V (V-vastaja) ja numbrist.

Intervjueeritavateks osutusid: V1 – LEADER Jõgevamaa Koostöökoja juhtkonda kuuluv isik; V2 – LEADER Jõgevamaa Koostöökoja juhatuse liige; V3 – LEADER Jõgevamaa Koostöökoja hindamiskomisjoni liige; V4 – LEADER Jõgevamaa Koostöökoja endine juhatuse liige; V5 – LEADER Jõgevamaa Koostöökoja juhatuse liige.

Intervjuude analüüsimisel kasutati tavapärasest sisuanalüüsi meetodit. Esiteks kirjutas töö autor välja kõik intervjueeritavatele esitatud küsimused ning seejärel intervjueeritavate vastused sõna-sõnalt. Hiljem luges autor kõik transkribeeritud intervjuude tekstid mitmeid kordi läbi, et tuvastada olulisemad märksõnad ja laused. Lõpuks üldistati ja tehti kokkuvõtte kõigist intervjuudest küsimuste kaupa.

Empiirilise osa esimene pool koosneb LEADER Jõgevamaa Koostöökoja tegevuse ja arengustrateegia aastateks 2015-2020 analüüsil. Lisaks vaadeldakse ja analüüsitakse arengustrateegia meetmetest tuleneva alammeetme kogukondade ühisprojektid rahastuse saanud projekte. Tuuakse välja projektide arv piirkondade kaupa ning sihtgrupid, kellele on projektid suunatud. Lisaks uuritakse koostööprojektide puhul partnerlust see tähendab, kui palju tehakse koostööd oma piirkonna parteritega ja kui palju maakonna üleselt. Analüüsi tulemusena selgitab autor välja CLLD rakendamise vajaduse LEADER Jõgevamaa Koostöökoja piirkonnas.

Empiirilise osa teine pool keskendub intervjuude analüüsile, mille põhjal teeb autor järeldusi ja ettepanekuid uuritavale organisatsioonile. Intervjuu analüüs tuuakse välja küsimuste kaupa, ilmestatakse intervjueeritavate tekstidega jutumärkides, tehakse üldistused, interpreteeritakse ning koostatakse kokkuvõtte. Intervjuude analüüsi üldistuste ja teoreetiliste seisukohtade võrdluse tulemusena teeb autor peatüki lõpus järeldusi ja sõnastab ettepanekud LEADER Jõgevamaa Koostöökojale.

Järeldused on loodud lähtudes märksõnadest, mis tekkisid analüüsides CLLD teoreetilisi seisukohti. Märksõnad on järgnevad: jätkusuutlik maaelu areng; linnad tegevuspiirkonda; kogukonna teenused; rahastus erinevatest fondidest ja teemapõhine lähenemine. Nendele märksõnadele otsis autor vastuseid viies läbi intervjuusid. Intervjuude käigus tajus autor,

kuidas tunnevad ja mõistavad antud valdkondi intervjuueeritavad. Intervjuude jooksul kerkis esile lisaks eelnevatele märksõnadele veel kaks teemat, mida autor järeldustes välja tõi. Nendeks olid: valdade ja LEADER arenguplaanide ühildamine ning taotlejate hirm uuenduse ees.

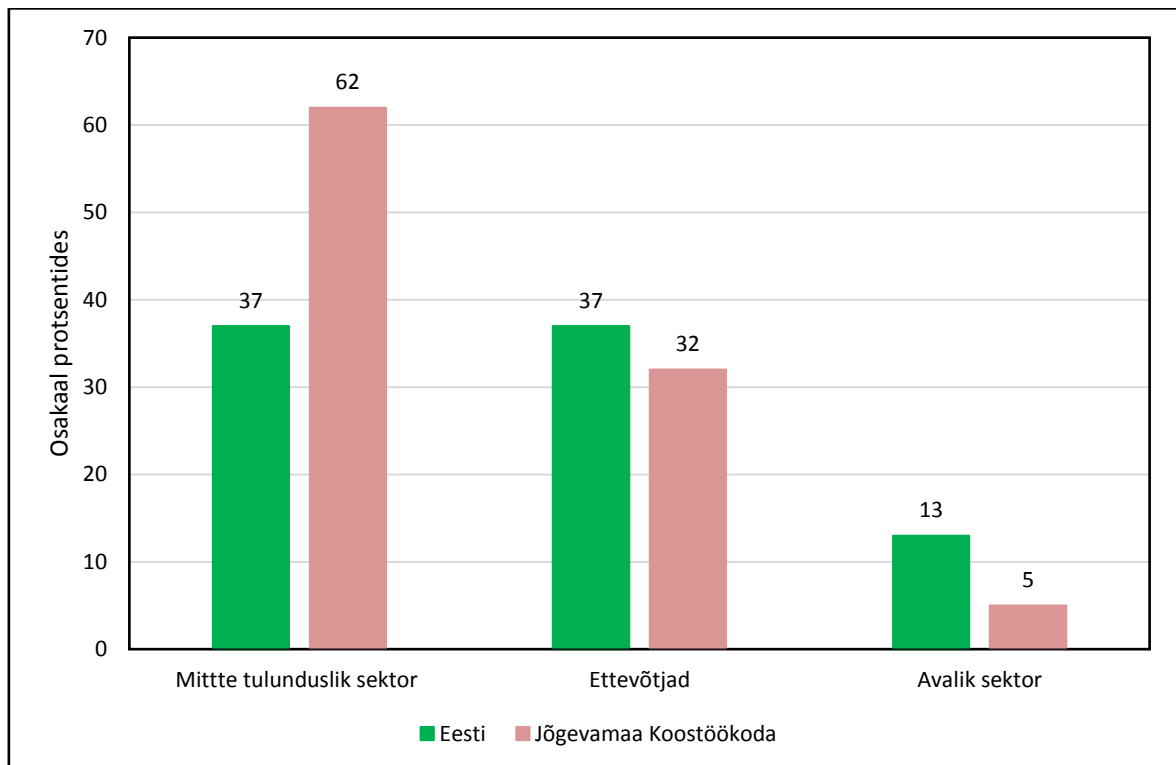
2.2. LEADER Jõgevamaa Koostöökoja olemus ja CLLD rakendamise võimalused arengustrategia sees ning kõrval

Jõgevamaa asub Eesti kesk- ja idaosas ning on ümbritsetud Ida-Virumaa, Lääne-Virumaa, Järvamaa, Viljandimaa ja Tartu maakonnaga. Maakonna idapiir paikneb Peipsi läänerannal, mis on ka ühtlasi riigipiiriks Venemaaga. Haldusreformi eelses Jõgeva maakonnas oli 3 linna, 11 alevikku ja 225 küla. Elanike arv on 2017. aasta seisuga 30 840 (RV022). Peamiseks majandusharuks on maakonnas põllumajandus. Põllumajandussaaduste töötlemisega tegelevad piirkonnas 3 suurt ettevõtet: AS Põltsamaa Felix, AS Scanola Baltic ja piimaühistu E-Piim Põltsamaa Meierei. Lisaks tööstustele asub Jõgevamaal ka väga eriilmelisi looduskauneid kohti: Peipsi järve äär ja selle ääres paiknev 7 kilomeetri pikkune tänavküla, Vooremaa maastikukaitseala ning Endla ja Alam-Pedja loodusekaitseala (Jõgeva maakond 2017).

LEADER tegevusgrupp Jõgevamaal on Jõgevamaa Koostöökoda. LEADER Jõgevamaa Koostöökoda loodi 2006. aastal, kui kogunes 68 aktiivset organisatsiooni kogu Jõgevamaa maapiirkonnast, et panna alus LEADER-tegemistele Jõgevamaal. Eesmärk oli teha kõike just sel moel, kuidas Jõgevamaale kõige õigem ja parem on (LEADER lugusid... 2015: 3)

Jõgevamaa Koostöökoja tegevuspiirkond paikneb Ida-Eestis, Mandri-Eesti keskpunktis ja Peipsi järve vahel. Piirkonda kuuluvad 11 omavalitsust: Jõgeva, Kasepää, Saare, Pajusi, Pala, Palamuse, Puurmani, Põltsamaa, Tabivere ja Torma vallad ning Mustvee linn, välja jäävad Põltsamaa ja Jõgeva linn. Eesti keskne asend, vaheldusrikas loodus, metsad, rabad ning ainulaadne ja eripärane pinnavorm voored – loovad head ruumilised eeldused laiapõhjaliseks koostööks (Jõgevamaa Koostöökoja... 2015: 6). Pärast haldusreformi jäid Jõgevamaa Koostöökoja tegevuspiirkond kehtiva arengustrategia lõpuni samaks.

Teoorias toodi välja, et LEADERi tegevust reguleerib Eestis 1400 liikmeline meeskond, siis Jõgevamaa Koostöökoja töös osaleb neist 97. Liikmed kogunevad vähemalt kolm korda aastas üldkoosolekule. Jooksvaid tegevusi korraldab kaheteistkümnest inimesest koosnev juhatus ning kahe töötajaga büroo. Liikmete hulk jaguneb proportsionaalselt: 5% kohalike omavalitsuse esindajad, 62% mittetulundusliku sektori esindajad ja 32% ettevõtjad (Üldinfo 2018). Siinkohal saab tuua võrdluse liikmete jagunemisega proportsionaalselt Eesti lõikes, mis on esitatud teoorias leheküljel 13 (joonis 1).

Joonis 1. Liikmete jagunemine proportsionaalselt Eesti ja Jõgevamaa Koostöökojas (Eesti LEADER 2012)(Üldinfo 2018).

Täna on LEADER Jõgevamaa Koostöökoda välja töötanud kaks arengustrateegiat. Esimene loodi perioodiks 2007-2013. Teine arengustrateegia aastateks 2015-2020, on eelmise perioodi strateegia jätk, kuid samas erinedes eelmisest. Hetkel toimiva arengustrateegia jaoks analüüsiti eelmisi tegevusi, uuendati põhjalikult arenguvajadusi, strateegilisi eesmärke ja meetmeid. Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia 2015-2020 keskendub oma toetusmeetmetega kogukondade toetamisele, ennekõike tugevate kogukondade loomisele, ettevõtluskeskkonna arendamisele läbi koostöö ja väikeettevõtjate toetamise, noortele ning piirkondade eripärade esiletoomisele. Strateegia koostamiseks viidi läbi kolm uuringut: Jõgevamaa kogukondade pakutavate kogukonnateenuste uuring,

Jõgevamaa MTÜde ja SA 2007-2014 toetustega seotud ressursside ülevaade ja Jõgevamaa kohaliku toidu uuring (Jõgevamaa Koostöökoja... 2015: 3).

Jõgevamaa Koostöökoja poolt väljatöötatud meetmed põhinevad tegevuspiirkonna SWOT-analüüsil ning arenguvajadustel. Arenguvajadused ja potentsiaal on jagatud nelja valdkonda (ettevõtlus, kogukonnad, piirkondlikud eripärad ja noored), millest tulenevalt on valitud strateegilised suunad ja eesmärgid, mis toetavad visiooni saavutamist. Jõgevamaa Koostöökoja visiooniks on, et tegevuspiirkond on ühise identiteediga, piirkondlikke eripärasid väärtustav, aktiivseid ja terviklikke maaelu võimalusi pakkuv keskkond ettevõtlusele ja kogukondadele. Strateegiliste eesmärkide baasil on loodud kaks valdkondlikku meetet (ettevõtlus meede ja elukeskkonna meede) ning horisontaalsete meetmetena maakondlike ühisprojektide ja koostööprojektide meetmed. Iga meede toetab seejuures kahe või enama strateegilise eesmärgi saavutamist. (Sealsamas : 31-33).

LEADER Jõgevamaa Koostöökoda arengustrateegia 2015-2020 sisaldab endas nelja meetet: ettevõtlusmeede, elukeskkonna meede, maakondlike ühisprojektide ja koolituste meede ning koostööprojektide meede. Ettevõtlusmeede ja elukeskkonna meede on omakorda jaotatud alammeetmeteks: ettevõtluse ühisprojektid, ettevõtluse investeeringud, kogukondade ühisprojektid ja kogukondade investeeringud (Sealsamas: 35-44).

Kuna CLLD ehk kogukonna juhitud kohaliku arengu eesmärk on edendada just kogukondade tegevusi ja ühtekuuluvust analüüsis töö autor Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia 2015-2020 elukeskkonna meede alammeetet Kogukondade ühisprojektid, kuna selle meetme eesmärgid on kogukondade aktiivsust suurendada läbi ühistegevuse ja koostöö ning noorte kaasamine kogukonda, luues neile head eeldused omaalgatuse ja ettevõtlikkuse kasvuks (Sealsamas: 38).

Elukeskkonna meetme alammeetmel kogukondade ühisprojektid on kolm eesmärki: 1) kogukondade aktiivsus on suurenenud läbi ühistegevuse ja koostöö; 2) tegevuspiirkonna eri piirkonnad on omanäolised ning pakuvad kohaspetsiifilisi tooteid ja teenuseid; 3) noored on kogukonda kaasatud ning neile on loodud head eeldused omaalgatuse ja ettevõtlikkuse kasvuks. Toetuse miinimumsummaks on 1000 eurot ja maksimumtoetuse summa oleneb projekti kestvuseks, kui maksimaalseks summaks on 20 000 eurot (Sealsamas: 38-39).

Analüüsid LEADER Jõgevamaa Koostöökoja koduleheküljel välja toodud rahastatud ühisprojekte meetmest kogukondade ühisprojektid, saab teha järgmised järeldused.

Meetmest kogukondade ühisprojektid on rahastatud 16 projekti. Vaadeldes projekte territoriaalse lähenemise kaudu (joonis 2) on rahastuse saanud: 7 projekti Vooremaa piirkonnas, 5 projekti Peipsi piirkonnas ja 4 projekti Põltsamaa piirkonnas. Sellest selgub, et kogukonnad on aktiivsemad just Vooremaa piirkonnas ehk Jõgeva lähiumbruses. Kogukondade ühisprojektide meetme üheks tingimuseks on vähemalt kahe osapoole omavaheline koostöö ehk siis partnerlus. 16 projektist 9 kasutas koostöös ainult oma piirkonna partnereid. Uurides projekte läbi sihtgruppide, on näha, et enamasti on suunatud projektid noortele. Proportsionaalselt jagunevad projektid sihtgrupi järgi: 37,5% noortele, 50% kultuuri toetamisele ja 12,5% kogukonna arenguks (Ühisprojektid 2018).

Joonis 2. Projektide arv piirkondade kaupa (Ühisprojektid 2018).

Eelnev analüüs näitab, et LEADER Jõgevamaa Koostöökoja piirkonnas tehakse küll koostööd, kuid ainult oma kogukonnas paiknevate organisatsioonidega. Seega on maakonna ülene koostöö nõrk. Samas on enamus projektidest suunatud noortele või kultuuri edendamisele, mis on ka kindlasti väga olulisel kohal maakonna edukal toimimisel.

Arvestades Jõgeva maakonna väiksust, peaks seal toimuma palju aktiivsem koostöö. Seda väidet aitab tõestada ka 2014. aasta lõpuks valminud Jõgevamaa kogukondade pakutavate kogukonnateenuste uuring, mis annab täpsema ülevaate kogukonnateenuste olukorrast ja kogukondade võimekusest teenust osutada. Uuringust selgus, et 26 küsitletust tegeles vaid 7 aktiivselt kogukonnateenuste pakkumisega. Peamised pakutavad teenused olid seotud spordi, kultuuri või vabaaja tegevustega (Jõgevamaa Koostöökoja... 2015: 19).

Siit tulebki välja vajadus LEADER Jõgevamaa Koostöökoja piirkonnas CLLD järele. CLLD liidab LEADERi tegevusse ka linnad, mis Jõgevamaal on väga väikesed oma pindalalt ja ka elanikkonnalt. See aitaks luua suurema koostöö võrgustiku ja tuua piirkonda rohkem eriilmelisi projekte. Kui täna pööratakse väga palju tähelepanu just noorte aktiivsusele ja kultuurile nagu tõestas ka Kogukonna ühisprojektide analüüs, siis tagaplaanile on jäetud näiteks eakate sihtrühm. Enamasti tegutsevad vanematele inimestele mõeldud organisatsioonid just linnades. Tulevikus on ka neil võimalik läbi CLLD küsida oma tegevuse arenguks toetust LEADER programmist. Nii kaasaksid kogukonnad oma tegemistesse ka rohkem vanemaealisi.

2.3. Intervjuude analüüsi tulemuste esitamine

Järgnevalt annab töö autor ülevaate kvalitatiivse sisuanalüüsi tulemustest. Tulemused on esitatud küsimuste lõikes ning illustreeritud tekstinäitetega intervjuudest. Mõned intervjuueeritavad ei osanu osadele küsimustele vastata.

Uurimisküsimus 1: millised on LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia ja CLLD erinevused?

Peamise erinevusena toodi välja rahastamine. Praegu tulevad LEADER programmi raha Euroopa Põllumajandusfondist, mis justkui eeldaks, et seda kasutatakse põllumajanduses. Kuid LEADERist taotlevad toetus nii rahvatantsijad, et osta uusi rahvarõivaid, kui ka vabatahtlikud tuletõrjujad, et renoveerida tuletõrje depood. Seega rahastab LEADER praegu tegevusi, mis kuuluvad pigem Euroopa Regionaalarengu Fondi või Sotsiaalfondi valdkonda. Tulevikus rakendades CLLD, tuleb LEADER raha lisaks Euroopa Põllumajandusfondile ka

Euroopa Regionaalarengu Fondist ja Sotsiaalfondist. Lisaks rahastusele nähti murekohta ka selles, et LEADER Jõgevamaa Koostöökoja piirkonnas jäävad välja kaks linna: Põltsamaa ja Jõgeva. Kuid tegelikult pole mõtet nii väikeses kohas nagu seda on Jõgevamaa piire tõmmata. Teoreetilises osas leheküljel 17 G.Aldorfai välja toodud asjaolu, et CLLD saab rakendada nii linna kui ka maaelu arenguks, annab LEADER Jõgevamaa Koostöökoja tegevusgrupile võimaluse liita tegevuspiirkonda ka linnad. Nii kuuluksid Jõgeva ja Põltsamaa linn LEADER Jõgevamaa Koostöökoja tegevuspiirkonda, mis on väga oluliseks teguriks tasakaalustatud arengu seisukohalt, kuna mõlemad linnad on haldusreformi järgselt kahe suurvalla keskuseks.

V1: „Aga samas tekivad mingil hetkel küsimused, et kuna LEADER raha on täna põllumajandusfondi raha, siis kas on õige rahastada sellest tuletõrje depoodes tegevust. See on selline kurb koht, kus riik taandab end maapiirkondade tegevusest ja asendajana nähakse LEADER - meedet.“

V2: „Murekoht see et väiksed linnad on väljas. Nii väikses kohas pole mõtet piire tõmmata.“

V3: „Enamus projektid on seotud tegevustega mis aitavad ellu viia regionaalfondi ja sotsiaalfondi tegevusi

V4: „Peamised erinevused seisnevad rahastamismudelil. Kui siiani toimus projektide rahastamine Euroopa Põllumajandusfondist siis edaspidi on kaasatud ka teised fondid.“

V5: „Rahastus on erinev.“

Uurimisküsimus 2: millised on LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia ja CLLD sarnasused?

Sarnasusena nägid intervjuueeritavad väga laia strateegia kasutusala. Kuigi LEADER raha tuleb Euroopa Põllumajandusfondist, on võimalik tegevusgruppidel luua enda tegevuseks väga laiapõhjaline arengustrateegia, mis soosib erinevaid valdkondi lisaks põllumajandusele. Ka CLLD kasutusvõimaluses nähakse laia temaatilist ulatust. Lisaks aitavad mõlemad programmid toetada maaelu arengut, mis on väga oluliseks teemaks Eestis, kus väikesed maakohad kipuvad välja surema. Üks intervjuueeritav märkis ära ka kogemuste jagamise, mis tänu Euroopa põhistele programmidele nagu seda on LEADER ja CLLD, toimuvad rahvusvahelisel tasandil. See annab oluliselt laialdasema vaate kohalikele

tegevusgruppidele oma arengus, kui jagada edulugusid või ebaõnnestumisi ainult riiklikul tasandil.

V1: „Väga lai strateegia kasutusala.“

V2: „Strateegiad on laiapõhjalised.“

V3: „Ma isegi täpselt ei oska sellele küsimusele vastata. Lai kasutusala ehk.“

V4: „Mõlemad toetavad maaelu arengut ja üritavad pidurdada ääremaastumist.“

V5: „Rahvusvaheline kogemuste jagamine Euroopa eri piirkondade vahel.“

Uurimisküsimus 3: Millised on CLLD rakendamise võimalused LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia kõrval / sees?

Hetkel toimub tänu haldusreformile, mis Jõgevamaakonnas liitis omavahel mitmeid üksusi, uute suurvaldade arengukavade koostamine. LEADER Jõgevamaa Koostöökoda soovib uue perioodi arengustrateegiat koostades lähtuda just valdade arengukavadest, et oleks võimalik teha veel edukamat koostööd kui tänaseni. CLLD rakendamine tulevasse arengustrateegiasse peab toetama valdade arenguplaane. Sellisel juhul on võimalik muuta aktiivsemaks suurte omavalitsuste vähem aktiivseid. Lisaks toodi välja, et CLLD kui kogukonna juhitud kohalik areng võiks aidata kaasa sellele, et omavalitsused saaksid kogukonnateenuseid üle anda. Kui täna tegeleb Jõgeva linnas ka sotsiaalteenuste osutamisega päris edukalt kolmas sektor, siis Põltsamaal on kolmanda sektori teemaks pigem sport ja kultuur. Uus arengustrateegia tänu CLLD rakendamisele võiks pöörata rohkem tähelepanu ka kolmandale sektorile, kus täna tegutseb väga palju aktiivseid MTÜ-si, et nad oleksid võimelisemad juhtima kogukonnas vajalikke teenuseid. Ühe võimalusena nähti ka CLLD rakendamist Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegias läbi teemapõhise lähenemise. Näitena toodi noored, et toetada just nendega seotud tegevusi.

V1: „Järgmist strateegiat koostades saab lähtuda piirkondade planeeritud arengutega. Multifondide arengukava peab toetama valdade arenguplaane, nii muutuvad aktiivsemaks suurte omavalitsuste väheaktiivsed.“

V2: „Omavalitsused tahaks ideaalis kogukonna teenuseid hakata üle andma“

V3: „Üks võimalus rakendamiseks on ka teemapõhine lähenemine. Näiteks võetakse suunaks toetada noortega seotud tegevusi.“

V4: „Minu arvates ei peaks seda rakendama Koostöökoja arengustrateegia kõrval vaid sees. Selleks tuleb arengustrateegiat täiendada ja muuta n.ö kaasajastada.“

V5: „Ei tea täpselt, mis need CLLD võimalused on rakendamiseks.“

Uurimisküsimus 4: Milliseid võimalikke positiivseid muutusi toob kaasa CLLD rakendamine LEADER Jõgevamaa Koostöökoja piirkonnas?

Positiivsete muutustena nähakse suuremat panust valdkondadesse, mis Jõgevamaal arendamist vajavad kui ka seda, et uues strateegias saaks rakendada piirkonda ka linnad, mis täna sinna ei mahu. Arengud toimuksid just nendes piirkondades, kus tegutsevad aktiivsed eestvedajad ning teisi piirkondi, kus võib-olla ehk ei ole nii tegusad inimesed, toetaksid naaberkogukonnad ja omavalitsused. Välja toodi ka MTÜ-de partnerlus vallavalitsusega, mis kogukonna tugevam arendamisel, võiks osutada tulevikus tugevamaks. Just Põltsamaa ja Jõgeva linna liitmist LEADER Jõgevamaa Koostöökoja piirkonda nähakse väga olulise positiivse muutusena. Suurem osa maakonnas tegutsevatest organisatsioonidest ja ettevõtetest toimetab neis kahes linnas. Hetkel ei ole võimalik neil saada LEADERist toetust, et arendada oma tegevusi. Kuid tulevikus on ka neil see võimalus. See annab suuremad võimalused kogukonna jätkusuutlikumaks ja positiivsemaks arenguks.

Positiivsete seisukohtade juures märgiti ära ka CLLD valukoht. Kuna CLLD ja kõik sellega kaasnev on hetkel Eestis veel väga algusjärgus ning kättesaadavat infot ei ole piisavalt. Taotlejatel on tekkinud mõningane hirm uue arengustrateegia ees. Arvatakse, et eelarve jääb väiksemaks ning seda ei jätku tänu sellele piisavalt. Või tuntakse muret selle ees, et otsustajad muutuvad.

V1: „Fondide üleselt panustatakse maaelu arengusse ja neisse valdkondadesse, mis siin piirkonnas on vajalikud. Iga piirkonna jaoks olulisel valdkonnal on oma eelarve ja selle arvelt tehakse just neid tegevusi, mis on selles valdkonnas kõige mõjusamad. Arengud toimuvad nendes piirkondades, kus on aktiivsed tegijad ja eestvedajad – teistes piirkondades aitavad omavalitsused või tublid naaberkogukonnad. CLLD valukohana näen taotlejate hirmu teatud meetmete ühendamisel – hirmu, et eelarve jääb vähemaks, või et otsustajad muutuvad.“

V2: „MTÜ-d võiks olla paremad partnerid vallavalitsusele. Arendada kogukonnateenuseid.“

V3: „Meil on eesti mõistes üldse väga väikesed linnad. Meie teenuseid teevad eraettevõtjad ja teevad seda üldiselt keskustes. Teenused, mida riik ise pakub ja rakendab on ka keskustes. Kõik põhiline toimub keskustes. Meil on loogilised kolm keskust, kolm väike linna. Need on nii väikesed, et raske on tõmmata piire, kes on linna ja kes maa inimesed. Positiivne olekski see, et projekte on võimalik rakendada nii, et inimesed neist võimalikult palju kasu saaks. Rohkem läbimõeldumad projektid.“

V4: „Kuna siiani on piirkonnas 2 ala (Põltsamaa ja Jõgeva linn) kes ei saa osaleda projektides siis edaspidi oleksid ka nemad kaasatud ning kuna avanevad ka laiemad võimalused saada toetust erinevatele tegevusaladele siis see võimendab piirkonna arengut.“

V5: „Positiivse muutusena toob CLLD kaasa ka riigi poolt parema ülevaate kogukonna arengust.“

2.4. Järeldused ja ettepanekud

Käesolevas alapeatükis toob autor välja peamised järeldused ning ettepanekud seose CLLD rakendamisega LEADER Jõgevamaa Koostöökoja tegevuspiirkonnas. Autoripoolsed järeldused on tehtud nii teoreetiliste seisukohtade kui ka intervjuude tulemuste analüüsi põhjal.

Intervjueeritavate vastuseid analüüsid selgus, et kõige paremini oli kursis CLLD olemuse ja rakendamisega LEADER Jõgevamaa juhtkonda kuuluv isik. Mitmed intervjueeritavad ei osanud kõikidele küsimustele vastata, kuna ei olnud nii teadlikud CLLD põhimõttest. Seda seetõttu, et Eestis ei ole vastavat teemat veel väga laiapõhjaliselt puudutatud.

Analüüsid teoreetilisi seisukohti ja intervjueeritavate vastuseid tõi autor välja omapoolsed järeldused ja ettepanekud.

- **jätkusuutlik maaelu arengu toetamine**

LEADER programm on nii Eesti mõistes kui ka kohalikul tasandil Jõgevamaal väga edukas ettevõtmine. Toetatud on suurel hulgal eriilmelisi projekte, mis kõik suuremal või väiksemal määral aitavad edendada maaelu ja selle arendamist. Käesolevast tööst selgub, et CLLD rakendamine uute arengustrateegiasse tooks lisaks Euroopa Põllumajandusfondi rahale ka Regionaalarengu Fondi ja Sotsiaalfondi raha. See annab kohalikule tegevusgrupile suuremad võimalused toetada aktiivseid ühendusi ja kogukondi, et elu väikestes kohtades ei hääbuks. Kuigi ka hetkel toetatakse LEADERist nii rahvarõivaste soetamist kui ka tuletõrje depooisid, siis tehakse seda teiste prioriteetide arvelt. Tulevikus aitaks CLLD kasutuselevõtt suurendada tegevusgrupi eelarvet ning toetada lisaks põllumajandusele ka mitmeid teisi maaelu valdkondi.

Autoripoolne ettepanek on teha maaelu jätkusuutliku arengu tagamiseks tihedamat koostööd omavalitsustega ning laialdasemalt teavitada LEADER programmi ja CLLD võimalustest. Seda vajadust kinnitab ka eelnevalt teostatud projektide analüüs, millest selgus, et alammeetmest Kogukondade ühisprojektid on sellel strateegia perioodil rahastatud vaid 16 projekti. Võrdluse saab tuua LEADER Jõgevamaa Koostöökoja liikmeskonnaga, kus liikmeid on kokku 97. Seega on aktiivsesse töösse kaasatud ainult 16,7% liikmetest. See tõestab väikest aktiivsust taset maakonnas.

Jõgevamaa on väga väike piirkond, kuid samas suurte võimalustega nii kauni looduse kui ka viljakate muldade poolest. Neid võimalusi tuleb kasutada efektiivselt, et maakond ja selle jätkusuutlikkus säiliks. Selleks tulebki toetada väikeseid organisatsioone ja kogukondi, et ka nende aktiivsus kasvaks.

- **linnade liitmine tegevuspiirkonda**

Tänases LEADER Jõgevamaa Koostöökoja tegevuspiirkonnast jäävad välja maakonna kaks peamist linna: Põltsamaa ja Jõgeva. Mõlemad linnad on väga olulised keskused, kus toimivad nii arstiabi kui ka gümnaasiumid. Kuid oma suuruse ja rahvaarvu poolest on linnad Eesti mõistes väga väikesed. Nagu selgus töö teoreetilisest osast, mis käsitles CLLD olemust, et selle üheks aluseks on territoriaalne lähenemine. Kui praegu on LEADERi tegevus suunatud maapiirkondadele, siis tulevikus saab sinna liita ka linnad. Ka väga mitmed intervjuueeritavad töid oma vastuses välja selle, et Põltsamaa ja Jõgeva linn ei mahu

praegusesse LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegiasse, kuid CLLD rakendamine võimaldaks seda teha.

Teoreetilises osas väitis S. Miller leheküljel 17, et CLLD rakendamine on vabatahtlik ning iga piirkond saab seda teha vastavalt endale sobivatele alustele. Autori ettepanek on LEADER Jõgevamaa Koostöökoja piirkonnas kindlasti siduda uude arengustrateegia tegevuspiirkonda ka Põltsamaa ja Jõgeva linn. See oleks ka tugevaks alustalaks maakonna arengul, sest Jõgeva linn on Jõgevamaa keskuseks ning tugeval maakonnal peab olema ka tugev keskus. Pealegi tegutseb enamus ettevõtjatest ja organisatsioonidest linnades. Kui neil oleks võimalus oma tegevuse arendamiseks taotleda toetusi, võib see aidata juurde luua töökohti, millest nii väikeses maakonnas on kindlasti puudus.

- **kogukonna teenused kolmandale sektorile**

Intervjueeritavate vastusest selgus, et omavalitsused sooviksid kogukonna teenuseid anda üle rohkem kolmandale sektorile, kelleks on erinevad MTÜ-d ja SA-d. Selline mõteviis haakub ka CLLD põhimõtetega, mis suunitleb kogukondade aktiviseerimist ja nende suuremat rolli piirkonna arengus.

Selleks, et kolmas sektor oleks võimeline juhtima rohkem kogukonna teenuseid, peaksid nad tegema omavahel koostööd. Autoripoolne ettepanek on aidata omavalitsustel edendada kolmanda sektori omavahelist koostööd. Seda saab kõige kergemalt ellu viia korraldades erinevaid ümarlaudu või koolitusi, mis kaasaks piirkonnas tegutsevaid aktiivseid kolmanda sektori osapooli. Nagu näitab LEADER Jõgevamaa Koostöökoja liikmete proportsionaalne jaotus, on 62% liikmetest seotud just kolmanda sektoriga, seega on kolmanda sektori osakaal maakonna arendamisel suur.

Jõgeva maakonnas valitseb hajaajastus ehk siis maapiirkondades elavad inimesed pigem laiali kui tugevates kogukondades. Suuremates küldes tegutsevad külaseltsid, kes töötavad selle nimel, et küla oleks jätkusuutlik. Kuid üksinda on raske ellu viia suuri muutusi või tegeleda teenuse pakkumisega. Selleks tuleb teha koostööd teiste sarnaste teenustega tegelevate organisatsioonidega.

- **valdade ja LEADER arenguplaanide ühildamine**

Jõgevamaal liitis haldusreform mitmed omavalitsused, sealhulgas nii Põltsamaa linna ja Põltsamaa valla kui ka Jõgeva linna ja Jõgeva valla. See tähendab, et uued suurvaldade arengukavad peavad olema strateegiliselt tunduvalt tugevamad eelmistest.

LEADER Jõgevamaa Koostöökoja praegune arengustrateegia kehtib aastani 2020. Järgmine arengustrateegia peaks sisaldama endas nii CLLD põhimõtteid kui ka arvestama suurvaldade arengukavadega. Hetkel tegutsevad uued vallad selle nimel, et töötada välja arengukavad.

Autoripoolne ettepanek on, et LEADER tegevusgrupp peaks juba täna tegema koostööd omavalitsustega arengukavade koostamisel. Nii tekiks tugev koostöövõrgustik, mis hõlbustaks ka tulevikus LEADER Jõgevamaa Koostöökoja uue arengustrateegia loomist ja sellesse omavalitsuste kaasamist.

- **rahastus mitmest fondist**

Praegu tagab LEADER tegevusgruppide eelarve Euroopa Põllumajandusfond. See tekitab aga olukorra, kus justkui peaks toetama tegevusi, mis on otseses seoses põllumajandusega. Tegelikult on suurem osa toetust taotlevatest tegevustest seotud regionaal- või sotsiaalfondi teemadega.

Nii teoorias kui ka intervjuudest selgus, et LEADERi erinevus CLLD-st on rahastus. CLLD programmi toetavad Euroopa Regionaalarengu Fond ja Sotsiaalfond, mis tähendab tulude kasvu eelarvetes ja raha paremat jagunemist valdkondade vahel. CLLD rakendamisega kaoks ära arusaam, et rahvarõivate soetamist rahastataks justkui põllumeeste arvelt.

LEADER Jõgevamaa Koostöökoda peaks kindlasti rakendama uues arengustrateegias CLLD. See aitab toetada kogukonnateenuseid tänasest veelgi rohkem ja laiemal määral ning igal valdkonnal oleks oma eelarve. Nii tagatakse maakonna jätkusuutlik areng ka tulevikus.

- **teemapõhine lähenemine**

Intervjuu käigus toodi välja, et CLLD rakendamise üks võimalusi oleks teemapõhine lähenemine, mis hõlmaks endas näiteks noori või vastupidi vanureid. Arvestades maakonna hetkesisu, kus tegutseb kaks gümnaasiumi, millest üks on riigigümnaasium, on siiski nende täituvus väike. Noortele küll luuakse mitmeid tegevusi ja programme, kuid enamasti on need

mõeldud põhikooli astmele. See tekitabki olukorra, kus paljud noored siirduvad pärast põhikooli lõpetamist suurematesse linnadesse gümnaasiumisse.

Ettepanek: suunata rohkem tegevusi just gümnaasiumi astme õpilastele. Korraldades neile näiteks erinevaid koolituspäevi või üritusi, mis valmistaks ette ülikooli astumiseks ja tutvustaks erinevaid võimalusi pärast gümnaasiumi lõpetamist. Lisaks saaks aidata toetada noori oma organisatsioonide loomisel, mis ühendaks noori maakonna üleselt. Eestis on väga populaarsel kohal õpilasfirmad. Korraldades õpilastele ettevõtlusalaseid koolitusi ja programme, saaks suunata ka noori mõtlema loovalt. Pakkudes neile võimaluse taotleda toetust oma õpilasfirma loomiseks, võib alguse saada nii mõnigi väga edukas ettevõtmine.

- **taotlejate hirm uuenduse ees**

Üks intervjuueritav tõi välja, et taotlejates valitseb mõningal määral hirm uue lähenemise ehk CLLD rakendamise ees. CLLD kasutuselevõtt nõuab uues strateegias osade meetmete ühendamist ja muutmist. See tekitab taotlejatest omakorda küsimusi. Kas eelarvet jätkub piisavalt või, kas muudetakse otsustajat. Kui täna otsustab LEADER Jõgevamaa Koostöökoja hindamiskomisjon, kes nende piirkonnas taotluse saavad, siis arvatakse, et uue korraga see enam nii ei ole.

Ettepanek on teha koolituspäevi, mis tutvustaks CLLD põhimõtteid ning tuleviku visiooni. See kaotaks ära nii mõnegi hirmu uue arengustrateegia ees ning aitaks ka taotlejatel paremini mõista, mida CLLD sisaldab. Hetkel on sellealane teavitustöö pigem kesine nii piirkonnapõhiselt kui ka üle Eestiliselt. Ka internetist on raske leida materjale, mis seletaks lahti CLLD täpse olemuse.

KOKKUVÕTE

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia ja CLLD erinevuste ning sarnasuste välja selgitamine. Maapiirkondades on mitmeid erinevaid probleeme, mis vajavad lahendamist ning valdkondi, mida arendada. Selleks, et maaelu paraneks ja oleks atraktiivsem on loodud LEADER programm, mis toimub läbi kohaliku koostöö. Antud töö vaatles LEADER Eesti 26 tegevusgrupist Jõgevamaa Koostöökoda ning uuris, kui palju on seal ellu viidud kogukonda puudutavaid projekte.

Teema on aktuaalne, kuna LEADER Jõgevamaa Koostöökoda soovib uuel perioodil alatest aastast 2020 rakendada CLLD ehk kogukonna juhitud kohalikku arengut, mille eesmärgiks on suurendada kogukondade rolli ja initsiatiivi maaelus. Rakendamise vajalikkuse hindamiseks viis autor läbi dokumendi vaatluse ja intervjuud.

Teostatud dokumendivaatlusest selgus, et LEADER Jõgevamaa Koostöökoja piirkonnas viiakse ellu küll mitmeid kogukondlike ühisprojekte, kuid koostööpartnerid valitakse valdavas enamuses oma piirkonnast, mitte ei kasutata maakonna ülest koostööd.

LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia ja CLLD erinevuste ning sarnasuste, CLLD rakendamise võimaluste ja eeldatavate positiivsete muutuste välja selgitamiseks koostas autor intervjuu küsimustiku. Intervjueeritavaid oli kokku viis, kes kõik on seotud LEADER Jõgevamaa Koostöökoja tegevusega.

Intervjuude ja dokumendivaatluse käigus selgus, et lihtsam on tuua välja LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia ja CLLD erinevusi kui sarnasusi.

LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia ja CLLD erinevused on:

- Territoriaalne lähenemine – LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia keskendub maaelu arengule ning välja on jäetud kaks peamist linna Põltsamaa ja Jõgeva. CLLD rakendamine tooks kaasa ka nende linnade liitmise arengustrateegiasse.

- Rahastus – LEADER Jõgevamaa Koostöökoja eelarve tuleb Euroopa põllumajandusfondist. CLLD kasutuselevõtt tooks eelarvesse raha ka Euroopa regionaalarengu- ja sotsiaalfondist.

LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia ja CLLD sarnasused:

- lai kasutusala – mõlemat strateegiat on võimalik kasutada väga mitmetes valdkondades ja tegevusaladel.
- toetavad maaelu arengut – LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia on suunatud otseselt maaelu arendamisele ja jätkusuutlikkusele, kuid ka CLLD põhimõtted toetavad seda.
- rahvusvaheline kogemuste jagamine – nii LEADER kui ka CLLD on Euroopa ülesed programmid, see võimaldab tegevusgruppidel jagada oma kogemusi õnnestumistest ja ebaõnnestumistest terves Euroopas.

Lisaks erinevustele ja sarnasustele uuris autor ka rakendamise võimalusi ja eeldatavaid positiivseid muutusi LEADER Jõgevamaa Koostöökoja piirkonnas. Tulemustes selgus, et peamiseks positiivseks muutuseks oleks linnade liitmine arengustrateegiasse, mis aitaks tagada ka linnades tegutsevate organisatsioonide jätkusuutlikkuse.

Autoripoolsed ettepanekud ühtisid enamjaolt intervjuueeritavate nägemusega CLLD rakendamise võimalikkusest ja tulemustest. Bakalaureusetöö autori ettepanekud LEADER Jõgevamaa Koostöökojale oleksid järgnevad:

- suurem koostöö omavalitsustega;
- liita linnad uude arengustrateegiasse;
- edendada kolmanda sektori omavahelist koostööd;
- tutvustada CLLD põhimõtteid piirkonnas.

Need on asjad, mis aitaksid tagada jätkusuutliku arengu nii linnades kui ka maapiirkondades. Lisaks oleksid eelduseks CLLD rakendamise edule LEADER Jõgevamaa Koostöökoja piirkonnas.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. **Aldorfai, G., Czabadai, L., Topa, Z.** (2016) An innovative methodology for supporting the CLLD. – *Polish Journal of Management Studies*. Vol 13. No 1. [e-ajakiri] <https://pjms.zim.pcz.pl/resources/html/articlesList?issueId=10609> (07.05.2018)
2. **Bracker, J.** (1980). The Historical Development of the Strategic Management Concept. – *Academy of Management*. Vol 5. No 2. [e-ajakiri] https://www.jstor.org/stable/257431?newaccount=true&readnow=1&seq=1#page_scan_tab_contents (06.05.2018)
3. Eesti maaelu arengukava 2014-2020. (2014). Tallinn: Maaeluministeerium. <https://www.agri.ee/sites/default/files/content/arengukavad/mak-2014/mak-2014-arengukava-v3-2017-08-29.pdf> (14.04.2018)
4. European Commission. The Greek CLLD Programme. [veebileht] https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet2/on-the-ground/country-factsheets/greek-clld-programme_en (08.05.2018)
5. Guidance on Community-led Local Development on European Structural and Investment Funds. (2014) European Structural and Investment Funds. [veebileht] http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_community_local_development.pdf (07.05.2018)
6. Jõgeva maakond. [veebileht] <https://www.stat.ee/ppe-jogeva-maakond> (24.03.2018)
7. Jõgevamaa Koostöökoda. Üldinfo. Ühisprojektid. [veebileht] <http://www.jogevamaa.com/koostookoda/ulldinfo/> (23.03.2018)
8. Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia 2015-2020. (2015). Jõgeva: Jõgevamaa Koostöökoda. http://www.jogevamaa.com/userfiles/ldkoosolek%2019.09.17/Jogevamaa_Koostookoja_arengustrateegia_2015_2020_muudetud_0.pdf (04.05.2018)
9. **Laherand, M-L.** (2008). Kvalitatiivne uurimisviis. Tallinn: Infotrükk. 384 lk.
10. LEADER kohalikelt tegevusgruppide kogutud seirenäitajate koondanalüüs Eesti maaelu arengukava 2007-2013 LEADER-meetme hindamisküsimustele vastamiseks. (2015). Tartu: Eesti maaelu arengukava 2007-2013 1., 3. ja 4. telje püsihindaja Maamajanduse uuringute ja analüüsi osakond Majandus- ja sotsiaalinstituut Eesti Maaülikool. 20 lk.
11. LEADER lugusid Jõgevamaalt. (2015). /Toim. R. Mägi. Jõgeva: MTÜ Jõgevamaa Koostöökoda. 120 lk.

12. LEADERi edu. Eesti LEADER 2007-2010. (2010). /Toim. A. Bremse. Järeda: Maamajanduse Infokeskus. 66 lk.
13. LEADERi/CLLD uuendamine perioodiks 2020+. Tartu deklaratsioon. (2016). http://leaderliit.eu/upload/file/tartu_deklaratsioon_clld2020-_est_149120708520.pdf (07.05.2018)
14. **Leimann, J., Skärvad, P.-H., Teder, J.** (2003). Strateegiline juhtimine. Tallinn: Külim. 309 lk.
15. Maaeluministeerium. Eesti maaelu arengukava (MAK) 2014-2020. [veebileht] <https://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/eesti-maaelu-arengukava-mak-2014-2020> (14.04.2018)
16. Maaeluministeerium. LEADER. [veebileht] <https://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/maasettevotlus-ja-maaelu/leader> (25.03.2018)
17. Maainfo. LEADERIST lähemalt. [veebileht] <http://www.maainfo.ee/?page=3397> (06.05.2018)
18. **Miller, S.** (2014). Emerging Trends and Challenges in Community-Led Local Development (CLLD). – *European Structural & Investment Funds Journal*. Vol 2. No 4. [e-ajakiri] <https://estif.lexxion.eu/article/ESTIF/2014/4/7> (08.05.2018)
19. **Nag, R., Hambrick, D. C., Chen, M.-J.** (2006). What Is Strategic Management, Really? Inductive Derivation Of A Consensus Definition Of The Field. – *Strategic Management Journal*. Vol 28. No 9. [e-ajakiri] <https://pdfs.semanticscholar.org/1442/81c4f72e4b35fb46a5f41e7e5a1b881749c3.pdf> (06.05.2018)
20. **Palmisano, O. G., Govindan, K. Boggia, A., Loisi, R. V., De Boni, A., Roma, R.** (2016) Local Action Groups and Rural Sustainable Development. A spatial multiple criteria approach for efficient territoriaal planning. – *Land Use Policy*. No 59. [e-ajakiri] <https://www.sciencedirect.com/journal/land-use-policy/vol/59> (07.05.2018)
21. Peipsi Alutaguse Koostöökoda. Eesti LEADER 2012. [veebileht] http://www.pakmtty.ee/Eesti_Leader_2012_273 (06.05.2018)
22. **Petti, K.** (28. aprill 2003). Milleks on vaja strateegiat? – Äripäev. [e-ajakiri] <https://www.aripaev.ee/uudised/2003/04/27/milleks-on-vaja-strateegiat> (06.05.2018)
23. Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni amet. LEADER – euroraha kohaliku elu heaks. [veebileht] http://www.pria.ee/uudised/leader__euroraha_kohaliku_elu_heaks.html (07.05.2018)
24. Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni amet. LEADER. [veebileht] <http://www.pria.ee/et/toetused/valdkond/leader/> (11.05.2018)
25. RV022 : Rahvastik, 1. jaanuar – aasta, maakond, sugu ning vanuserühm. (andmed uuendatud 04.05.2017). – *Eesti Statistika andmebaas*. <http://pub.stat.ee/> (23.03.2018)

LISAD

Lisa 1. Intervjuu küsimused

1. Millised on LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia ja CLLD erinevused?
2. Millised on LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia ja CLLD sarnasused?
3. Millised on CLLD rakendamise võimalused LEADER Jõgevamaa Koostöökoja arengustrateegia sees/kõrval?
4. Milliseid võimalikke positiivseid muutusi toob kaasa CLLD rakendamine LEADER Jõgevamaa Koostöökoja piirkonnas?

Lihtlitsents lõputöö salvestamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ning juhendaja(te) kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Mina, _____,

(*autori nimi*)

sünniaeg _____,

1. annan Eesti Maaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda koostatud lõputöö

_____
_____
_____

(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja(d) on _____,

(*juhendaja(te) nimi*)

- 1.1. salvestamiseks säilitamise eesmärgil,
- 1.2. digiarhiivi DSpace lisamiseks ja
- 1.3. veebikeskkonnas üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

- 2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
- 3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Lõputöö autor _____
(*allkiri*)

Tartu, _____
(*kuupäev*)

Juhendaja(te) kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Luban lõputöö kaitsmisele.

_____
(*juhendaja nimi ja allkiri*)

_____
(*kuupäev*)